

Vår saksbehandler

Espen Persønn Flagstad, e-eflagstad@mil.no
+4723 09 58 85, 0510 5885
FHS/STS/SEK INT VIRK

Vår dato

2021-11-25

Vår referanse

2021/040280-001/FORSVARET/ 919

Tidligere dato

Tidligere referanse

Til

Forsvarsdepartementet
Postboks 8126 Dep
0032 OSLO
NORGE

Kopi til

Høringsvar - Forslag til endringer i lov om verneplikt og tjeneste i Forsvaret

1 Innledning

Stabsskolen viser til høring om forslag til endringer i lov om verneplikt og tjeneste i Forsvaret m.m. (forsvarsloven), og inngir med dette et uavhengig høringsinnspill.

Forsvarsdepartementet foreslår å lovfeste adgangen til å inngå kontrakt om tjenesteplikt med personer uten verneplikt og en utvidet tjenesteplikt for tjenestepliktige. Stabsskolen støtter i all hovedsak arbeidsgruppens overordnede vurderinger og konklusjoner fremsatt i høringsnotatet. Det er likevel ønskelig å knytte noen betraktninger til enkelte forhold i det følgende, særlig hva gjelder sivile som inngår kontrakt om tjenesteplikt med Forsvaret, især sivile som allerede er ansatt i Forsvaret.

2 Sivilt ansatte i Forsvaret som inngår kontrakt om tjenesteplikt, arbeidsrettslig status

Forsvaret har i dag mange sivile ansatte i funksjoner som også må ivaretas i krig. Forsvarsdepartementet mener derfor at det er behov for å tydeliggjøre at Forsvaret med hjemmel i forsvarsloven kan inngå kontrakt om tjenesteplikt med sivilt ansatte i Forsvaret. Når sivile som allerede er ansatt i Forsvaret inngår kontrakt om tjenesteplikt, oppstår enkelte arbeidsrettslige spørsmål som Stabsskolen ikke i tilstrekkelig grad finner belyst i høringsnotatet.

For det første oppstår spørsmålet om hva løpetiden på en slik kontrakt vil være. Er dette en fast størrelse, eller vil den ansatte selv ha medbestemmelsesrett her? Det synes fornuftig, slik Forsvarsdepartementet har foreslått, at kontrakt om tjenesteplikt ikke kan sies opp i krig eller når krig truer. I forlengelsen av det mener Stabsskolen at tilsvarende bør gjelde for kontrakt om tjenesteplikt inngått av sivile som ikke er ansatt i Forsvaret.

Det fremgår av høringsnotatet at kontrakt om tjenesteplikt innebærer en selvstendig forpliktelse i tillegg til arbeidskontrakten. En naturlig forståelse av dette er at kontrakt om tjenesteplikt kan sies

Postadresse

Postboks 800 Postmottak
2617 Lillehammer
Norge

Besøksadresse

Oslo mil/Akershus
0015 OSLO
Norge

Sivil telefon/telefaks

/

Militær telefon/telefaks

99/0500 3699

Epost/ Internett

forsvaret@mil.no
www.forsvaret.no

Vedlegg

Organisasjonsnummer

NO 986 105 174 MVA

opp uavhengig av arbeidsavtalen. Premisset bør da gjelde også motsatt, at arbeidsavtalen med Forsvaret kan sies opp og kontrakt om tjenesteplikt kan bestå, selv om man går over i annen sivil stilling utenfor Forsvaret. Denne forståelsen støttes av at sivile som ikke er ansatt i Forsvaret også kan inngå kontrakt om tjenesteplikt.

For de tilfellene hvor sivilt ansatte i Forsvaret inngår kontrakt om tjenesteplikt, oppstår spørsmålet om frivilligheten i slik inngåelse av kontrakt. Stabsskolen kan ikke se at denne problemstillingen er særskilt belyst i høringsnotatet. Dette gjør seg gjeldende for sivilt ansatte som ikke har verneplikt. Særlig relevant er det for kvinnelige sivilt ansatte født før 1997 og som dermed aldri har hatt verneplikt, og hvor tjeneste i Forsvaret i sin helhet er basert på frivillighet. Er det meningen at man skal stille som vilkår for fremtidige ansettelse at det også inngås kontrakt om tjenesteplikt? Hvordan ser man for seg å forvalte arbeidsforhold som allerede er etablert og hvor det er behov for å inngå kontrakt om tjenesteplikt, men den ansatte ikke ønsker å inngå avtale om tjenesteplikt? Hvordan ser man da for seg at man skal avhjelpe de operative behov kontrakt om tjenesteplikt søker å løse? Disse praktiske problemstillingene mener Stabsskolen kunne vært bedre belyst i høringsnotatet.

3 Bruk av sivile i stillinger/ funksjoner som defineres som stridende

Forsvarsdepartementet fremholder i høringsnotatet punkt 6.4 at det i kontrakten om tjenesteplikt må tydeliggjøres om funksjonen den sivilt ansatte skal bekle i krig vil være stridende eller ikke. Det samme må gjelde i kontrakten om tjenesteplikt med sivile som ikke er ansatt i Forsvaret. Stabsskolen er enig i behovet for en slik tydeliggjøring i kontraktene.

Det er av stor betydning for de sivile som inngår kontrakt om tjenesteplikt hvorvidt stillingen de inngår tjenestekontrakt om er definert som stridende eller ikke etter krigens folkerett. Krigens folkerett krever at det i gjennomføringen av militære operasjoner skilles mellom stridende personer og sivile personer. Dette følger av distinksjonsprinsippet som anses som internasjonal sedvanerett og er nedfelt i ulike bestemmelser i Genèvekonvensjonene med tilleggsprotokoller. De stridende personene deles i to kategorier: 1) stridende personer som har rett til å ta del i fiendtligheter, også kalt «lovlig stridende» eller «kombattante», og 2) de som ikke har rett til å delta i fiendtlighetene, men likevel gjør det, kalt «andre stridende». Se Manual i krigens folkerett pkt. 3.2. Lovlige stridende etter krigens folkerett er medlemmer av statens væpnede styrker som oppfyller følgende krav:

- står under en kommandostruktur med ansvar for de underordnede, og som står ansvarlig overfor en stat som er part i konflikten,
- er underlagt et internt disiplinærsystem som blant annet skal sikre etterlevelse av krigens folkerett, og
- skiller seg fra sivile ved hjelp av uniform. Se Manual i krigens folkerett pkt. 3.10 flg.

Distinksjonsprinsippet innebærer at sivile personer skal beskyttes og respekteres. I dette ligger at sivile skal beskyttes mot angrep, men også mot farene ved militære operasjoner. Lovlige stridende og andre stridende vil derimot være lovlige mål for angrep, og trenger ikke beskyttes mot farene ved militære operasjoner. Det følger imidlertid av første tilleggsprotokoll til Genèvekonvensjonene (TP1) artikkel 51 nr. 3, at sivilpersoner som deltar direkte i fiendtlighetene mister sin beskyttelse mot angrep. I høringsnotatet er det vist til gjeldende langtidsplan for Forsvaret, «Evne til forsvar – vilje til beredskap», Prop. 14 S (2020-2021) (LTP). Av LTP fremgår det at å sette sivile i en situasjon som medfører at de mister beskyttelse mot angrep på grunn av direkte deltakelse i fiendtligheter, er i

strid med Norges folkerettslige plikt til å beskytte sivile mot farene ved militære operasjoner etter distinksjonsprinsippet. Videre fremgår det at etatene i forsvarssektoren skal identifisere funksjoner som innebærer direkte deltakelse i fiendtligheter og at disse funksjonene skal bekles av stridende i væpnet konflikt for å ivareta sivilbeskyttelse etter krigens folkerett, se LTP s. 80 og 81. LTP legger også til grunn at følgeskaderisiko ved angrep på militære mål, er en av farene ved militære operasjoner sivile som støtter Forsvaret skal beskyttelse mot, se LTP s. 80.

Status som lovlig stridende har også betydning for retten til krigsfangestatus og muligheten for strafferettslig immunitet for lovlige krigshandlinger. Krigens folkerett gir ikke sivile samme strafferettslig immunitet for lovlige krigshandlinger som for lovlige stridende. Sivile risikerer derfor å straffefølges av partene for sin deltakelse i fiendtlighetene.

Det er viktig at sivilbeskyttelse av kontrakt om tjenesteplikt i Forsvaret gjøres i samsvar med føringerne på Forsvarets bruk av sivile fremsatt i LTP, og at de sivile som inngår kontrakt om tjenesteplikt ikke settes i en situasjon som gjør dem til direkte deltakere i fiendtlighetene. Det er derfor viktig at sivile som i krig skal bekle denne typen roller, tydelig defineres som stridende i tilfelle krig i kontraktene som inngås, og at vilkårene for å være lovlig stridende etter krigens folkerett blir ivaretatt i væpnet konflikt. Der funksjonen eller stillingen den sivile skal bekle i krig ikke defineres som stridende, må det være helt klart at vedkommende ikke kan settes til oppgaver som rent faktisk innebærer direkte deltakelse i fiendtlighetene.

Innenfor disse rettslige rammene må det være Forsvarets behov som styrer hvilke stillinger og funksjoner som skal kunne benyttes til stridende oppgaver og som dermed defineres som stridende.

Arvid Halvorsen
Oberst

Dokumentet er elektronisk godkjent, og har derfor ikke håndskreven signatur.
